

Kirkkoneuvosto 2.6.2026 44 § liite 3

Kirkkovaltuusto 9.6.2026 8 § liite 3

Hautausmaiden hoitosuunnitelma

Liperin seurakunta

Sisällys

1	Hautausmaiden hoitosuunnitelma Liperin seurakunnassa	3
1.1	Hoitosuunnitelma hautausmaiden tehtävien tukena	3
2	Ympäristöohjelma	4
3	Liperin seurakunnan hautausmaat	4
4	Hautausmaat ja kulttuuriympäristön vaaliminen	5
4.1	Liperin kirkon hautausmaa	6
4.2	Liperin keskimäinen hautausmaa	7
4.3	Liperin uusi hautausmaa	7
4.4	Viinijärven hautausmaa	8
4.5	Heinäveden kirkonmäen hautausmaa	8
4.6	Heinäveden kirkonmäen sankarihautausmaa	9
4.7	Petäjäharjun hautausmaa	9
4.8	Parkintauksen hautausmaa	9
4.9	Petroman hautausmaa	10
4.10	Palokin vanha hautausmaa	10
4.11	Palokin uusi hautausmaa	11
5	Hautausmaan kunnossapidon vastuut	11
5.1	Hautustoimen hoitovastuut	11
5.2	Omaisten hoitovastuu	12
5.3	Hoitamattomat haudat	14
5.4	Seurakunnan päätöksellä seurakunnan hoidettavaksi otetut haudat ja muistomerkit	15
6	Kunnossapito	15
6.1	Hautausmaan rakenteiden, varusteiden, kalusteiden ja laitteiden hoito	15
6.2	Hautausmaan talvihoito	16
6.3	Hautausmaan puhtaanapito ja jätehuolto	17
6.4	Hautausmaan kasvillisuuden hoito	17
6.5	Hautausmaan haitallisten vieraslajien torjunta	18
6.6	Hautausmaan avoimien viheralueiden hoito	18
6.7	Hautausmaan metsien hoito	18
6.8	Hautausmaan kunto- ja turvallisuustarkastukset ja -inventoinnit	19
6.9	Koneiden ympäristövaikutukset	19
6.10	Kemikaalihaittojen ehkäisy	20
6.11	Hautakivien uusiokäyttö	20
7	Pidemmillä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt	20
8	Kunnossapidon kehittäminen	21
8.1	Hautausmaahenkilöstön ympäristökoulutus	21
9	Hoitosuunnitelman voimassaolo	22

1 Hautausmaiden hoitosuunnitelma Liperin seurakunnassa

Hautausmaalle on laadittava hoitosuunnitelma, jossa määritellään seurakunnalle kuuluva hautausmaan perushoito ja esitetään hautausmaan vuosittaiset hoitotoimenpiteet sekä pidemmällä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt. (Kirkkojärjestys 3 luku 58 §)

Tämä hautausmaan hoitosuunnitelma on Liperin seurakunnan hautausmaille. Hoitosuunnitelmassa määritellään hautausmaille kuuluva perushoidon toimenpiteet, seurakunnan ja omaisten vastuut. Hoitosuunnitelmassa huomioidaan seuraavien vuosien kunnostamis- ja kehittämiskohteita.

Hoitosuunnitelmassa on huomioitu tulevan Ympäristöohjelman tavoitteet. Ympäristöohjelman mukaisesti hoitosuunnitelmassa on huomioitu mm. luontoarvot, kevyemmän hoidon alueet, vieraslaajien torjunta ja hautakivien uusiokäyttö.

1.1 Hoitosuunnitelma hautausmaiden tehtävien tukena

Hautaustoimella tarkoitetaan hautausmaan hallinto-, suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapito sekä hautauksiin liittyviä tehtäviä.

Hautaustoimen perustehtäviä ovat hautaaminen, hautarekisterin ylläpito, hautausmaiden kunnossapito sekä seurakuntamestarityöt hautausmaalla (mm. haudalle saatot ja uurnanlaskut). Hautaustoimi huolehtii myös riittävästä hautapaikkavarannosta. Hautausmaan kulttuuriperinnön vaaliminen on myös yksi hautaustoimen tärkeistä tehtävistä.

Hautausmaiden hyvän kunnon ylläpitämiseksi tarvitaan jatkuvaa ja suunnitelmallista kunnossapitoa. Tavoitteena on luoda puitteet asianmukaiselle ja vainajan muistoa kunnioittavalle hautaan siunaamiselle, hautaamiselle ja muistamiselle. Hautaustoimi palvelee omaisia ja hautausmaalla kävijöitä kaikissa hautaustoimeen liittyvissä asioissa. Hautaustoimi edustaa näkyvää osaa seurakunnan toiminnasta ja tulee siten lähelle ihmistä.

2 Ympäristöohjelma

Liperin seurakunnalle hyväksytään Ympäristöohjelma ensimmäisen kerran vuonna 2026. Ympäristöohjelma ohjaa hautausmaan hoidon suunnittelua ja hoitoa. Ympäristöohjelman asioita on sisällytetty hautausmaan hoitosuunnitelman useaan kohtaan, jolloin ne ovat käytännön toimintaa.

3 Liperin seurakunnan hautausmaat

- 1) Liperin kirkon hautausmaa
- 2) Liperin keskimmäinen hautausmaa
- 3) Liperin uusi hautausmaa
- 4) Viinijärven hautausmaa
- 5) Heinäveden kirkonmäen hautausmaa
- 6) Heinäveden kirkonmäen sankarihautausmaa
- 7) Petäjäharjun hautausmaa
- 8) Parkintauksen hautausmaa
- 9) Petruman hautausmaa
- 10) Palokin vanha hautausmaa
- 11) Palokin uusi hautausmaa

Hautausmaat ovat luonteeltaan erilaisia ja siten hautausmaiden hoidon ohjeet poikkeavat jonkin verran eri hautausmailla.

Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sekä hautaustoimilain mukaan hautausmaa ja hautapaikat tulee hoitaa sen arvoa vastaavalla tavalla ja vainajien muistoa kunnioittaen. Hautojen hoidosta antaa ohjeet kirkkoneuvosto ja tarkempia neuvoja ja määräyksiä antaa hautausmaiden hoidosta vastaava viranhaltija/työntekijä. Nämä ohjeet koskevat kaikkia hautapaikkoja, myös tunnuksettomalla alueella olevia hautoja. Mikäli ohjeiden mukaista hautojen hoitoa laiminlyödään hautaoikeuden haltijan toimesta, voi seurakunta ottaa haudan hallintaansa. Tätä edeltää muistutusmenettely.

4 Hautausmaat ja kulttuuriympäristön vaaliminen

Kirkollisten rakennusten suojelusta on säännöksiä sekä evankelis-luterilaista kirkkoa koskevassa kirkkolaisissa (652/2023) että laissa ortodoksisesta kirkosta (985/2006). Suojelulainsäädännön tarkoitus on varmistaa, että kirkollisia rakennuksia hoidetaan ja korjataan asianmukaisella tavalla. Kirkkolain mukaan kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut evankelis-luterilaiset kirkolliset rakennukset kiinteine sisustuksineen ja taideteoksineen ovat suojeltuja. Kirkkolain suojelusäännöksiä sovelletaan myös kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan. Myös vuotta 1917 nuorempi kirkollinen rakennus voidaan suojella. Suojelusta kirkkolailla päättää Kirkkohallitus. Kirkkorakennuksille, kirkkopihoille ja hautausmaille on usein annettu suojelumerkintöjä ja -määräyksiä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa. Suuri osa kirkkojen ympäristöistä on valtakunnallisesti arvokkaita eli valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY). Ne on julkaistu osoitteessa www.rky.fi.

Kirkoissa ja niiden ympäristöissä voi olla muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kohteita. Muinaismuistolaki rauhoittaa esihistoriallisten kohteiden lisäksi historiallisen ajan hautausten ja kirkollisen toiminnan jäännöksiä. Rauhoituksen piiriin luetaan myös kirkkomajaan liittyvien rakennusten ja rakenteiden kuten vanhojen kivaitojen, porttihuoneiden, tapulien, luuhuoneiden ja hautakappeliin jäännöksiä. Muinaismuistokohteet otetaan huomioon muun muassa kaivutöiden (sähköjohdot yms.) yhteydessä. Museovirastoon otetaan yhteyttä aina kun kaivu- ja rakennustöitä tehdään muinaismuistojen välittömässä läheisyydessä.

Vanhat hautausmaat ovat yleensä kirkon piha-alueella, nuoremmat hautausmaat on sijoitettu siitä erilleen. Jos kirkkopihaa muutetaan olennaisesti, laki velvoittaa seurakuntaa ja seurakuntayhtymää pyytämään Museoviraston lausunnon. Samoin toimitaan, jos kyse on kirkkopihan tai hautausmaan aidan tai portin tai sankarihautausmaan olennaisesta muuttamisesta. Tässä yhteydessä 'olennaisella muuttamisella' voidaan tarkoittaa esimerkiksi alueen ilmeen muuttamista alkuperäisestä sommitelmasta poiketen. Muun muassa reunakivien poisto kirkkopihassa sijaitsevalta historiallisesti arvokkaalta hautausmaalta voi olla olennainen muutos. Sen sijaan kasvillisuusalueen muutos, kuten puun kaataminen, ei ole olennainen muutos, jos poistettu kasvillisuus uusitaan. Lainsäädäntö on uudistumassa, joten jatkossa asia huomioidaan kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Seurakunnan ja seurakuntayhtymän hoitamalla hautausmaalla sijaitsevia yksittäisiä hautausmuistomerkkejä eivät koske lakien suojelusäännökset. Haudalle sijoitettua muistomerkkiä ei saa poistaa ilman seurakunnan ja seurakuntayhtymän eli hautausmaan ylläpitäjän suostumusta. Haudan hoidosta vastaa hautaoikeuden haltija – seurakunnan ja seurakuntayhtymän tehtävänä on huolehtia hautausmaiden yleisten alueiden, kuten käytävien, puiden, pensaiden ja yhteismuistomerkkien hoidosta. Haltijattomat, hoitamattomat hautausmuistomerkit voivat joutua poistettaviksi, ellei seurakunta ja seurakuntayhtymä toisin päättä.

Monen kirkkoympäristön ja hautausmaan puusto on ikääntynyt ja uusiminen edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua ja puuston varovaista uudistamista. Yleensä asemakaava-alueella ja toisinaan yleiskaava-alueella puiden kaatamiseen tarvitaan maankäyttö- ja rakennuslain mukainen, kunnan myöntämä maisematuulupa.

Joskus hautausmaa voi jäädä hoidon ulkopuolelle. Muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan ja seurakuntayhtymän hoidossa olevalla hautausmaalla, ovat muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lisäksi sellaisia ovat pakanuuden aikaiset haudat ja kalmistot, myös sellaiset, joista maan pinnalla ei ole merkkejä.

Lähde: Hautausmaan hoitosuunnitelman laadintaopas, julkaisuvuosi 2022
Kirkkolaki 652/2023

4.1 Liperin kirkon hautausmaa

Liperin kirkon hautausmaalle (vanha hautausmaa) on haudattu vainajia jo 1600-luvulla. Hautausmaa tulee käsittää ja käsitellä kulttuuriympäristönä. Se on myös puisto, jonka suunnittelussa paikallishistoria, kulttuurihistoria ja vanhan hautausmaan luonne tulee ottaa huomioon.

Hautausmaalla sijaitsee sankarihautausmaa-alue, johon on haudattu 158 sankarivainajaa. Vuonna 1960 paljastetun sankarimuistomerkin "Ylönousemus" on tehnyt Veikko Jalava.

Hautausmaalla on myös vuonna 1921 paljastettu Tri M. Siiralan suunnittelema ja Oy Granitin veistämössä Hangossa valmistettu Vapaussodan muistomerkki.

Sankarihautausmaalla siirrytään keväällä 2027 kesäkukkaistutuksista perennaistutuksiin. Seurakunta vastaa yksittäisten hautamuistomerkkien, istutusten sekä hautausmaan hoidosta. Seurakunta vastaa myös em. muistomerkkien hoidosta.

Hautausmaalla on muistolehto, johon haudataan tuhkauurnia. Muistolehdossa on yhteismuistomerkki, johon voidaan kiinnittää vainajan muistolaatta.

Hautausmaan ulkopuolella on vanha varastorakennus. Hautausmaan ulkopuolella kiviaidan pohjoissivustalla sijaitsee Muualle haudattujen -muistelupaikka, johon omaiset voivat tuoda kynttilöitä.

Hautausmaalla on varsinaisesti kaksi pysäköintialuetta, jotka sijaitsevat hautausmaalta katsottuna pohjoisen puolella. Toinen pysäköintialue on heti kiviaidan vieressä ja toinen pysäköintialue Tutjuntien toisella puolella ns. torialueella. Lisäksi etelän puolella makasiinin lähellä on muutama pysäköintipaikka.

Hautausmaan kiviaita kunnostettiin v. 2006–2013.

4.2 Liperin keskimmäinen hautausmaa

Keskimmäinen hautausmaa on siunattu käyttöön 12.7.1891. Hautausmaalla sijaitsee entinen parihuone, varastorakennus ja käytöstä poistettu kellari. Hautausmaa on ns. luonnon-tilainen metsähautausmaa.

Hautausmaa sijaitsee pohjavesialueella, minkä vuoksi uusia arkkupaikkoja ei ole lupa luovuttaa. Ainoastaan vanhoja sukuhautoja voidaan käyttää arkkuhautauksiin.

Hautausmaan keskivaiheilla sijaitsee uurna-alue, jonka haudoille voidaan asettaa omat muistomerkit. Lisäksi hautausmaalla on ns. sirottelualue, johon vainajan tuhkat voidaan sirotella. Sirottelualueella on yhteismuistomerkki, johon voidaan kiinnittää vainajan muistolaatta.

Hautausmaan Tutjuntien puoleinen kiviaita kunnostettiin v. 2015–2022.

Hautausmaan pysäköintialue sijaitsee hautausmaan kiviaidan ja Tutjuntie välisellä kaistaleella.

4.3 Liperin uusi hautausmaa

Liperin uusi hautausmaa on perustettu 1930-luvulla. Liperin hautauksista suurin osa on uudelle hautausmaalle. Hautausmaa on rajattu kuusiaidalla.

Hautausmaan vieressä sijaitsee huoltorakennus (sosiaalitytöt, huoltohallit ja kylmiö).

Hautausmaan pysäköintialueet sijaitsevat huoltorakennuksen edessä sekä takana peltoalueen vieressä. Pieni pysäköintialue on hautausmaan itäreunalla.

4.4 Viinijärven hautausmaa

Viinijärven hautausmaa on perustettu v. 1939. Hautausmaa sijaitsee n. kaksi kilometriä Viinijärven keskustasta Outokumpuun päin Viinirannantien ja rautatien välisellä alueella. Hautausmaa on rajattu kuusi- ja lauta-aidalla.

Hautausmaalla sijaitsee sankarihautausmaa-alue, johon on haudattu 75 sankarivainajaa. Vuonna 1960 paljastetun muistomerkin "Viimeinen päivä" on tehnyt Veikko Jalava.

Sankarihautausmaalla siirrytään keväällä 2027 kesäkukkaistutuksista perennaistutuksiin. Seurakunta vastaa yksittäisten hautamuistomerkkien, istutusten sekä hautausmaan hoidosta. Seurakunta vastaa myös em. muistomerkin hoidosta.

Hautausmaalla on muistolehto, johon haudataan tuhkauurnia. Muistolehdossa on yhteis-muistomerkki, johon voidaan kiinnittää vainajan muistolaatta.

Hautausmaalla sijaitsevat erilliset huoltohalli, toimisto-sosiaalitilat sekä kylmiörakennus. Pysäköintialueet sijaitsevat kuusiaidan ja Viinirannantien välisellä kaistaleella, sankarihautausmaa-alueen lähellä sekä hautausmaan lounaiskulmassa junaradan lähellä.

4.5 Heinäveden kirkonmäen hautausmaa

Heinäveden kirkonmäen hautausmaa on otettu käyttöön v. 1748. Hautausmaan tyylikkää, suuret hautakivet kertovat tuolloin eläneiden säätyläisten ja arvohenkilöiden asemasta. Hautausmaata ympäröi tukeva kiviaita, joka paikoitellen vaatisi kunnostusta. Hautausmaa on ns. luonnontilainen metsähautausmaa.

Hautausmaalla sijaitsee Veikko Jalavan v. 1967 valmistunut Nälkään kuolleitten -muistomerkki.

Pysäköintialueena toimii Heinäveden kirkon pysäköintialue.

4.6 Heinäveden kirkonmäen sankarihautausmaa

Heinäveden kirkon viereiselle sankarihautausmaalle on haudattu 163 sankarivainajaa. Vuonna 1965 paljastetun muistomerkin "Rakkaus, työ ja rauha" on tehnyt Veikko Jalava.

Kirkonmäen sankarihautausmaalla on myös vapaussodan muistomerkki sekä Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki.

Sankarihautausmaalla siirrytään keväällä 2027 kesäkukkaistutuksista perennaistutuksiin. Seurakunta vastaa yksittäisten hautamuistomerkkien, istutusten sekä hautausmaan hoidosta. Seurakunta vastaa myös em. muistomerkkien hoidosta.

4.7 Petäjäharjun hautausmaa

Petäjäharjun hautausmaa sijaitsee Heinäveden kirkonkylältä n. 3 km Varkauteen päin Varkaudentien varressa. Vanha puoli hautausmaasta on otettu käyttöön v. 1930 ja uusi puoli v. 1998.

Hautausmaalla on muistolehto, johon haudataan tuhkauurnia. Muistolehdossa on yhteismuistomerkki, johon voidaan kiinnittää vainajan muistolaatta. Yhteismuistomerkin vieressä on lisäksi sirottelualue.

Hautausmaalla sijaitsee kylmiörakennus, taukotupa ja varasto.

Pysäköintialue sijaitsee kuusiaidan ja Varkaudentien välisellä kaistaleella.

4.8 Parkintauksen hautausmaa

Vuonna 1910 käyttöön otettu Parkintauksen metsähautausmaa on kirkonkylän sivussa oleva rauhallinen alue. Hautausmaan vaikean maaperän vuoksi sinne haudataan vainajia enää harvoin.

Pysäköintialue sijaitsee hautausmaan pääportin läheisyydessä.

4.9 Petruman hautausmaa

Petruman hautausmaa on vihitty käyttöön 11.10.1936. Hautausmaa sijaitsee Petruman kylällä n. 9 km Karviosta. Hautausmaa on rajattu lauta-aidalla.

Hautausmaalla sijaitsee sankarihautausmaa-alue, johon on haudattu 16 sankarivainajaa.

Sankarihautausmaalla siirrytään keväällä 2027 kesäkukkaistutuksista perennaistutuksiin. Seurakunta vastaa yksittäisten hautamuistomerkkien, istutusten sekä hautausmaan hoidosta.

Hautausmaalla on pieni kappeli ja varastorakennus. Kappelissa on hautaan siunaaminen n. kerran vuodessa.

4.10 Palokin vanha hautausmaa

Palokin vanha hautausmaa sijaitsee Palokin kylällä n. 4 km Varistaipaleen kylältä ja n. 8 km Karviosta. Hautausmaa on ns. metsähautausmaa, jolla sijaitsee myös rajattuja hiekkapintaisia hautoja.

Hautausmaalla sijaitsee sankarihautausmaa-alue, johon on haudattu 20 sankarivainajaa.

Sankarihautausmaalla siirrytään keväällä 2027 kesäkukkaistutuksista perennaistutuksiin. Seurakunta vastaa yksittäisten hautamuistomerkkien, istutusten sekä hautausmaan hoidosta.

Hautausmaalla on varastorakennus.

4.11 Palokin uusi hautausmaa

Palokin uusi hautausmaa sijaitsee n. 300 metrin päässä Palokin vanhasta hautausmaasta Luostaritien toisella puolella.

Hautausmaalla on pieni varastorakennus.

5 Hautausmaan kunnossapidon vastuut

5.1 Hautaustoimen hoitovastuut

Hautausmaan ylläpitäjän tulee hoitaa hautausmaata sen arvoa vastaavalla ja vainajien muistoa kunnioittavalla tavalla. (Hautaustoimilaki 5 luku 13 § 1 mom.)

Seurakunnalle kuuluva hautausmaan perushoito. Seurakunta vastaa hautausmaiden yleisistä alueista eli mm. seuraavien kunnossapidosta:

- kulkuväylät, käytävät ja pysäköintialueet
- pääkäytävien lumityöt ja hiekoitus talvella
- yleiset nurmialueet, metsäpohjat, käytävät
- hautausmaarakenteet, kuten aidat ja aidanteet, portit, penkit, valaisimet, pyörätelineet, opasteet, hulevesijärjestelmät, kasteluvesijärjestelmät ja kameravalvonta
- rakennusten kunnossapito
- yleinen puhtaanapito
- jätehuolto
- seurakunta varaa hautausmaille läjitysalueet tai säiliöt kompostijätteitä varten
- vesihuolto sulan maan aikana hautausmaan asiakkaille
- muiden yleisten alueiden kasvillisuuden hoito
- muistelupaikkojen, muistolehtojen, yleisten muistomerkkien kunnossapito ja hoito. Muistolehtoihin tuodut kukkalaitteet ja muut tervehdykset poistetaan siten, että uusille tervehdyksille on aina riittävästi tilaa, ja muistolehtoalue pysyy arvonsa mukaisessa kunnossa.
- myös hautapaikkojen nurmialueet leikataan ns. nurmihautausmailla

- hoitohautojen kukkahoito tehtyjen sopimusten mukaan
- seurakunta korvaa ja korjaa hautakiville, reunakiville tai hautakiveen kiinteästi kuuluville lyhdyille syntyneet vahingot, mikäli ne ovat aiheutuneet haudoilla tehtävissä työtehtävissä
- seurakunta ei kunnosta muista materiaalista tehtyjä hautojen reunoja, kuin luonnonkivestä valmistettuja ja vain siinä tapauksessa, että vahinko on tullut seurakunnan toiminnan takia
- seurakunta oikaisee hautakiven tarvittaessa haudankaivuun jälkeisinä kahtena ensimmäisenä vuonna
- seurakunta tiivistää haudan. Ns. nurmihautausmailla haudalle kylvetään nurmikko. Metsähautausmailla haudalle voidaan asentaa myös kunta. Työ tehdään viimeistään haudankaivuuta seuraavana kesänä.
- seurakunnalle palautuneiden ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden hautojen hoito kirkkovaltuuston päätöksen mukaan.

5.2 Omaisten hoitovastuu

Kirkkolain 3 luvun 33 §:n mukaan hautaoikeuden haltija vastaa siitä, että hautaa hoidetaan hautausmaan arvon mukaisesti.

Haudan hoidosta vastaa hautaoikeuden haltija. Omaisten vastuulla on yksittäisen haudan hoito hautamuistomerkkeineen sekä kasveille varattuine istutusalueineen (kukkapesä). Hautaoikeuden haltija vastaa haudan hoidosta koko haudan pinta-alalta. Omaiset kustantavat kokonaisuudessaan yksittäisen haudan hoidon sekä hautamuistomerkkiin liittyvät hankinta- ja hoitokustannukset.

Hautaoikeuden haltija vastaa haudan istutuksista, hautamuistomerkistä ja sen hoidosta, mahdollisista reunakivistä ja muistomerkkin sekä mahdollisten reunusten oikaisusta ja hoidosta. Hauta tulee pitää siistinä.

Haudanhoitosopimukset

- hautaoikeuden haltija voi hallinta-ajan puitteissa tehdä haudanhoidosta sopimuksen seurakunnan kanssa

- haudan hoidon voi ottaa vastatakseen myös yhdistys tai muu juridinen henkilö

Hautaoikeuden haltija vastaa istutuksista

- kasveille varatun istutusalueen (kukkapesä) hoidosta kevät- ja syysistutuksineen
- istutukset voivat olla myös perennoja tai hautakiveä matalampia puuvartisia
- Istutusten paikka on kukkapesässä, joka on välittömästi muistomerkin jalkakiven edessä sijaitseva alue. Kukkapesän syvyys on n. 30 cm hautakiven etupinnasta. Kukkapesä ei ulotu jalkakiven sivuille. Kukkapesän korko on haudan pinnan tasossa.
- istutuksille varatulle alueelle ei ole pakollista istuttaa kasveja, siinä voi olla nurmikko, hiekka tai kunta – haudan pinnan mukaan hautausmaittain erilaisilla valinnoilla.
- nurmikon siistimisestä hautamuistomerkin ja kukkapesän ympäriltä

Hautaoikeuden haltija vastaa mahdollisista kukkapesän reunuksista

- Jos asiakas haluaa reunustaa kukkapesän, niin istutuksia varten asennettavat altaat tulee upottaa maahan siten, että altaan reuna on nurmikon tason alapuolella.
- Nurmihautausmailla sallittuja ovat vain muoviset ja puiset altaat, muilla hautausmailla kukkapesän voi reunustaa myös kivisillä reunakivillä.

Hautaoikeuden haltija vastaa hautamuistomerkeistä ja reunuksista

- Muistomerkit, reunakivet ja haudan reunukset ovat hautaoikeuden haltijan ja omaisten omaisuutta, ja he vastaavat niiden hoidosta ja oikaisusta sekä kunnossapidosta.
- Nurmihautausmailla istutusalueita ei saa reunustaa tai kivetä.
- Seurakunta voi poistaa hautausmaan hoitoa vaikeuttavat reunukset, kivet ja kivetykset.

Hautaoikeuden haltijan kuuluu huolehtia haudan hoidosta koko haudan pinta-alalta

- Nurmihautausmailla nurmialueet leikataan seurakunnan toimesta.
- Hautaoikeuden haltija vastaa haudan hiekkapinnan pitämisestä rikkakasvittomana ja sen kunnossapidosta. Seurakunta hankkii läjitysalueelle hautausmaan maaperään sopivaa hiekkaa käytettäväksi kumpuihin tai hiekkapinnan hoitoon.
- Reunakivellisellä haudalla omaisten vastuulla on hoitaa koko reunakivien rajaama alue.

Puuvartistet kasvit ja rikkaruohot

- Haudalla olevien rikkaruohojen ja puuvartisten kasvien poisto kuuluu omaisille. Hautamuistomerkkiä korkeammat puuvartistet kasvit on poistettava tai leikattava.
- Jos haudalla kasvaa hautakiveä korkeampia puuvartistia kasveja tai jos kasvusto leviää kukkapesää laajemmalle alueelle, seurakunta voi poistaa ne.

Hautaoikeuden haltija vastaa haudalle tuoduista esineistä

- Irtonaisia muistoesineitä ei suositella tuotavaksi haudoille, seurakunta ei vastaa niistä.
- Irtolyhdyt tulee kerätä kesäkaudeksi pois ja säilyttää omaisten varastoissa kesäkaudella.

Roskien ja muun jätteen poistaminen haudalta on haudan haltijan tehtävä

- Kuihtuneiden kukkien, roskien ja palaneiden hautakynttilöiden poistaminen haudalta on omaisten tehtävä.
- Omaisten on poistettava hautaamisen yhteydessä haudalle lasketut kukkalaitteet touko-syyskuussa 14 päivän ja muulloin 30 päivän kuluessa, minkä jälkeen seurakunnalla on oikeus poistaa ne.
- Hautaoikeuden haltijan tulee huolehtia hallinnassaan olevan haudan jätteiden lajittelusta hautausmaan ohjeiden mukaisesti.
- Hautausmaiden jätteiden lajittelupisteillä on ohjeet jätteiden lajittelusta.

5.3 Hoitamattomat haudat

Haudanhoitovelvoite perustuu lakiin. Hoitamattomien hautojen osalta määritellään hoitamattomuuden perusteet ja hoitamattomuuskuulutuksen prosessi.

Kirkkoneuvosto voi velvoittaa hautaoikeuden haltijan kunnostamaan haudan, jonka hoito on olennaisesti laiminlyöty, Haudan kunnostus on tehtävä vuoden määräajassa siitä, kun päätös on annettu hautaoikeuden haltijalle tiedoksi. Kirkkoneuvosto voi päättää hautaoikeuden menettämisestä, jollei laiminlyöntiä ole korjattu.

Haudan hoitamattomuuden perusteita ovat esimerkiksi:

- hauta on ollut selkeästi hoitamatta vähintään kaksi vuotta
- haudalla on kaatunut tai vaarallisesti kallellaan oleva hautamuistomerkki
- kasveille varatulla istutusalueella tai reunakivien rajaamalla alueella kasvaa runsaasti ja häiritsevästi rikkakasveja, kuten voikukkia, nokkosia, kortetta, pujoa tai puiden tai pensaiden taimia
- istutettu kasvillisuus on levinnyt sille varatun istutusalueen ulkopuolelle. Istutusalueella kasvavan monivuotisen perennan tai sammalen perusteella hautaa ei katsota hoitamattomaksi.

Hautojen hoitamattomuutta seurataan. Hoitamattomuutta dokumentoidaan valokuvaamalla ja muilla keinoin.

5.4 Seurakunnan päätöksellä seurakunnan hoidettavaksi otetut haudat ja muistomerkit

Kirkkovaltuuston päätöksellä voidaan ottaa hoidettavaksi muistomerkkejä ja hautoja. Seurakunnan hoidettavana olevista haudoista pidetään luetteloa.

6 Kunnossapito

6.1 Hautausmaan rakenteiden, varusteiden, kalusteiden ja laitteiden hoito

Seurakunta vastaa hautausmaiden yleisistä alueista, eli mm. seuraavien kunnossapidosta:

Yleiset muistelupaikat

Seurakunta vastaa yleisten muistelupaikkojen kunnossapidosta ja hoidosta. Seurakunta huolehtii, että muistelupaikoilla on tilaa uusille tervehdyksille.

Pysäköintialueet, kulkuväylät ja käytävät

Seurakunta vastaa kulkuväylien, käytävien ja pysäköintialueiden hoidosta.

Aidat ja aidanteet, portit, penkit, pyörätelineet, opasteet

Seurakunta vastaa aitojen, aidanteiden, penkkien, pyörätelineiden ja opasteiden hankkimisesta ja huollosta.

Kasteluvesi

Kasteluun käytetään kunnallista tai vesiosuuskunnan vesijohtovettä tai hautausmaan oman kaivon vettä. Kasteluvettä käytetään ainoastaan istutusten kasteluun, nurmikoita ei kastella. Hautausmaiden veden kulutusta seurataan.

Vesi kytketään hautausmaiden vesipisteille keväällä ja vesijohdot tyhjennetään syksyllä. Hautausmailla on vesisäiliöitä, joista omaiset voivat noutaa kasteluvettä.

Hulevesijärjestelmät

Liperin uudella hautausmaalla, Petäjäharjun hautausmaalla ja osassa Viinijärven hautausmaata on salaojitukset. Muilla hautausmailla hulevedet imeytyvät kerääntymispaikallaan.

Valaistus ja sähkö

Liperin uuden hautausmaan, Viinijärven hautausmaan ja Petäjäharjun hautausmaan hautausmaa-alueiden pääkäytävät ovat valaistut. Sähköisiä työkaluja varten on olemassa pistorasiat muilla hautausmailla paitsi Heinäveden kirkonmäen hautausmaalla ja Parkintauksen hautausmaalla.

Työkalut asiakkaiden käyttöön

Hautausmaiden kastelupisteiden läheisyydessä on saatavilla työkaluja asiakkaiden käyttöön.

6.2 Hautausmaan talvihoito

Pääkäytävät pidetään aurattuna ja hiekoitettuna arkisin ja pyhäpäivinä. Hautausten yhteydessä avataan kulkutiet kyseiselle haudalle saattajia varten.

6.3 Hautausmaan puhtaanapito ja jätehuolto

Hautausmaat ovat kunnallisen jätehuollon piirissä. Jätteet lajitellaan kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti ja noudatetaan ympäristönsuojelumääräyksiä.

Jätepisteissä on keräysastiat metallille, lasille ja poltettavalle jätteelle. Maatuvan jätteen astiat sijaitsevat jätepisteiden läheisyydessä. Jätepisteillä on jätteiden lajitteluohjeistus hautausmailla asioiville.

Palamattomalle kynttiläjätteelle pyritään löytämään jatkokäyttö.

6.4 Hautausmaan kasvillisuuden hoito

Kasvivalinnoissa suositetaan kotimaisia, Suomen ilmasto-olosuhteisiin sopeutuneita monivuotisia kasvilajeja ja -lajikkeita. Kasvivalinnoissa pyritään huomioimaan ilmastonmuutoksen tuoma kasvituhoojien ja kasvitautien lisääntyminen. Keväällä 2027 perennaistutukset mm. sankarihautausmailla, yleisillä muistomerkeillä ja vaihtoehtona seurakunnan hoitoon ottamilla haudoilla.

Yleisten alueiden kasvillisuuden hoito kuuluu seurakunnalle, kuten **pensasaitojen** ja **kuusialtojen** leikkuu, **istutusalueiden** leikkuu ja kitkeminen sekä näiden lannoittaminen. Yleiset istutusalueet kitketään 2–3 kertaa kasvukaudella ja pensasaidat 1 kerran kasvukaudella.

Nurmikot ajetaan nurmihautausmailla.

Metsähautausmailla suositetaan kunttaa. Metsäpohjien hoidosta vastaa seurakunta. Nurmikon leikkuuta vähennetään kuntan lisääntymiseksi. Kunttaa on mahdollista istuttaa, niin että nurmikonleikkuutarve vähenee.

Haudalle istutettujen kasvien tulee pysyä hautakiveä matalampina ja ne eivät saa levitä kukkapesän ulkopuolelle. Hautausmaahenkilökunta voi poistaa kasveja, jotka leviävät haudalla.

6.5 Hautausmaan haitallisten vieraslajien torjunta

Vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana, joko tarkoituksella tai tahattomasti. Haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyviä ekosysteemipalveluita.

Haitallisia vieraslajeja ei tule istuttaa tai muilla keinoin tuoda hautausmaiden alueelle. Hautausmaan alueelle tulleet haitalliset vieraslajit tulee poistaa. On toivottavaa, että hautausmaan alueelle ei tuoda muitakaan helposti tilaa valtaavia kasveja. Hautausmaahenkilökunta voi poistaa haudalle levinneen haitallisen vieraslajin.

Lupiinin torjunta: kasvin ei anneta kukkia. Se niitetään 2–3 kertaa kasvukauden aikana. Lisäksi lupiinia poistetaan mekaanisesti, juurineen tai alueita voidaan peittää siellä, missä se on mahdollista.

Jättipalsamin torjunta: kasvin ei anneta siementää. Jättipalsamia niitetään sekä kerätään kasvustot pois.

Hautausmailla voidaan järjestää vieraslajitalkoita.

6.6 Hautausmaan avoimien viheralueiden hoito

Kuntan annetaan kasvaa siellä missä sitä on. Niittyjen ja ketojen lajivalikoimaa voidaan tarpeen mukaan laajentaa siemen tai taimi-istutuksin.

Metsähautausmailla annetaan kuntan lisääntyä luontaisesti ja pyritään toimimaan niin, ettei kunttaa vähennettäisi.

6.7 Hautausmaan metsien hoito

Hautausmaakiinteistöillä on pinta-alallisesti vain vähän metsää.

Hautausmaiden puiden kuntoa seurataan. Hautausmailta voidaan poistaa puita tarpeen vaatiessa. Myös vioittuneita ja muuten haittaavia puita poistetaan tarpeen mukaan. Hautausmaiden turvallisuudesta tulee huolehtia puuston kunnossapidolla.

Puiden poiston yhteydessä arvioidaan, istutetaanko johonkin kohtaan uusia puita poistettujen tilalle.

Hautoja ei anneta paikoista, jossa hautaaminen aiheuttaisi puun kaadon, jos puu on muuten terve ja säästettävä.

Metsähautausmailla voi olla luonnon monimuotoisuutta lisääviä elementtejä, lahoppuuta ja harvinaisempia lajeja, esim. kääpiä, joita suositaan.

6.8 Hautausmaan kunto- ja turvallisuustarkastukset ja -inventoinnit

Turvallisuus on tärkeää sekä hautausmailla työskentelevien että hautausmaalla käyvien kannalta. Työntekijöiden kanssa työturvallisuutta käsitellään perehdytyksen yhteydessä. Otettaessa käyttöön uusia koneita, laitteita ja työmenetelmiä työturvallisuudesta keskustellaan ja tutustutaan konekohtaisiin ym. ohjeisiin. Koneella ei tule työskennellä, jos ei tiedä, miten sitä käytetään ja millaista suojavarustusta tulee käyttää. Työntekijöillä on käytössään asianmukaiset työsuojaimet ja muut suojavarusteet, ja niiden käyttöä valvotaan.

Hautausmaiden koneiden ja laitteiden, rakenteiden, puiden ym. kuntoa seurataan päivittäisessä työssä. Kallistuneet ja vaaraksi havaitut hautakivet kehoitetaan oikaisemaan.

6.9 Koneiden ympäristövaikutukset

Työkoneita hankittaessa suositaan akkukäyttöisiä koneita, mikäli mahdollista. Hankittavilla koneilla tulee olla EU-tyyppihyväksyntä. Pakokaasuihin vaikutetaan myös katalysaattoreilla ja muilla pakokaasujen suodattimilla. Työssä käytetään mekaanisia työvälineitä mahdollisuuksien mukaan.

Polttoaineina käytetään puhtaita poltto- ja voiteluaineita, pienkonepolttoaineita, biopohjaisia aineita ja polttoaineita, joissa ei ole hiilivetyjä. Siimaleikkureihin pyritään löytämään biohajoava siima, jotta mikromuovia ei päätyisi luontoon.

6.10 Kemikaalihaittojen ehkäisy

Ympäristölle tai terveydelle haitallisten torjunta-aineiden käyttöä pyritään minimoimaan. Jos kasvinsuojeluaineita joudutaan käyttämään, käytetään myrkyttömiä aineita. Suositaan haitattomampia aineita, kuten mätysuopa, etikka, rypsiöljy tai luonnonmukaisia vihollisia, kuten leppäkertut. Rikkaruohot torjutaan ensisijaisesti myrkyttömin keinoin, mekaanisesti. Kasvipohjaisia torjunta-aineita voidaan käyttää tarvittaessa. Lannoitteina käytetään luonnonlannoitteita ja hidasvaikutteisia lannoitteita.

6.11 Hautakivien uusiokäyttö

Hautakivet tai hautamuistomerkit ovat omaisten omaisuutta. Haudan hallinta-ajan päätyttyä muistomerkit siirtyvät seurakunnalle, mikäli omaiset eivät niitä poista.

Seurakunnalle palautuneita hautakiviä voidaan kierrättää esim. hautakiviliikkeille tai käyttää seurakunnan omassa viherrakentamisessa, kun tunnistetiedot on poistettu.

7 Pidemmillä aikavälillä toteutettavat kunnostustyöt

Vuosittain, päivittäisen hoitotyön ohella keskitytään tehostamaan jotakin hautausmaan hoidon osaa. Tämä vaatii suunnittelua edellisellä kaudella tarvittavien resurssien varaamiseksi.

Hautausmaiden kiinteistöillä olevia rakennuksia kunnostetaan kiinteistöselvityksen mukaan resurssien salliessa.

Muita pidemmällä aikavälillä tehtäviä parannustoimia

- opastetaulut hautausmaiden porteille, joilta ne puuttuvat

- Liperin uuden hautausmaan korkean kuusiainan uusiminen
- Heinäveden kirkonmäen hautausmaan kiviainan kunnostaminen

8 Kunnossapidon kehittäminen

Päivittäisessä työssä seurataan saapuvaa palautetta ja reagoidaan siihen. Kerrotaan tiimin sisällä saadusta palautteesta. Kehitetään toimintatapoja ja viedään kiitokset niille, joille ne kuuluvat.

Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan vuosittain tavoitteiden seurannalla ja arvioinnilla, palautteiden perusteella sekä itsearviointilla.

Viheralueiden kunnossapitoluokitusta ei ole tehty. Käytännön työssä kuitenkin jotkin alueet hoidetaan tiiviimmin puhtaanapidon intensiivisyyden ja siisteystason näkökulmasta. Hautausmaiden ja mahdollisesti niiden eri osien kunnossapitoluokitus on hyvä laatia jatkossa.

Tuhkaamisen ja hautaamisen ympäristövaikutuksia ja vainajan muistamisen ympäristönäkökulmia tulee jatkossa selvittää ja kehittää.

8.1 Hautausmaahenkilöstön ympäristökoulutus

Hautausmaiden henkilökunta, mukaan lukien kausityöntekijät perehdytetään ympäristöohjeisiin ja ympäristöystävällisiin työskentelytapoihin. Kausityöntekijöille voidaan järjestää ympäristökoulutusta ja hautausmailla voidaan järjestää ympäristöaiheisia tapahtumia. Kausityöntekijöiden osalta ympäristöasioita käydään läpi perehdytettäessä ja jokapäiväisessä työn ohjauksessa. Päivittaiset työskentely- ja toimintatavat ohjaavat ympäristön kannalta oikeisiin valintoihin. Henkilökuntaa kannustetaan valitsemaan koulutuksia, jotka tukevat heidän ympäristöosaamistaan.

Hautausmaiden henkilökunta on avainasemassa myös omaisten kanssa tapahtuvassa viestinnässä. Lisäksi hautojen hoidon ohjeistus ja haudan haltijan vastuista tiedottaminen ohjaa ympäristön huomioivaan toimintaan.

9 Hoitosuunnitelman voimassaolo

Tämä hoitosuunnitelma on voimassa toistaiseksi. Hoitosuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa.